

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра права Європейського Союзу

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ЗАХИСТ ПРАВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СУДІ З ПРАВ ЛЮДИНИ»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність – 293 «Міжнародне право»

Статус навчальної дисципліни – за вибором студента

Харків – 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Захист прав у Європейському суді з прав людини» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293 «Міжнародне право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 28 с.

Розробники

Жуков Ігор Миколайович – доцент кафедри права Європейського Союзу,
кандидат юридичних наук, доцент
Білоусов Євген Миколайович – професор кафедри права Європейського
Союзу, доктор юридичних наук

Затверджено на засіданні кафедри права Європейського Союзу
(протокол № 1 від 1 вересня 2022 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні кафедри права
Європейського Союзу (протокол №12 від 22 червня 2023 року)

Завідувач кафедри – Яковюк Іван Васильович, доктор юридичних наук,
професор, професор

Завідувач кафедри - Комарова Тетяна В'ячеславівна, доктор юридичних наук,
професор, професор

Зміст

1.	Опис навчальної дисципліни	4
2.	Очікувані результати навчання	6
3.	Зміст програми навчальної дисципліни	9
4.	Обсяг і структура навчальної дисципліни	18
4.1.	Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання	18
4.2.	Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання	19
5.	Форми педагогічного контролю й засоби оцінювання результатів навчання	20
6.	Критерії оцінювання результатів навчання	22
7.	Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної / заочної форми навчання	24
8.	Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни	25

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Захист прав у Європейському суді з прав людини» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини» другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293 «Міжнародне право».

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС - 4	Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини»	за вибором студента	Обов'язкова
Модулів – 2		Рік підготовки: 2020–2024	Рік підготовки: 2020–2024
	Спеціальність – 293 «Міжнародне право»	7 семестр	7 семестр
Загальна кількість годин - 120			
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2-4, самостійної роботи студента - 6-8.	Рівень освіти – другий (магістерський)	Лекції	Лекції
		18 год.	6 год.
		Практичні заняття	Практичні заняття
		20 год.	4 год.
		Самостійна робота	Самостійна робота
		82 год.	110 год.
		Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (залік)	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (залік)

Мета викладання навчальної дисципліни – формування цілісної системи професійних знань, умінь, навичок та інших компетентностей здобувачів вищої освіти та розширення, систематизація і поглиблення знань про основні правові позиції Європейського суду з прав людини при тлумаченні і застосуванні ним Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, оволодіння практичними навичками звернення до Європейського Суду з прав людини.

Завдання:

– з'ясувати структуру, порядок його формування, склад, форми діяльності Європейського суду з прав людини та особливості механізму захисту прав людини відповідно до Конвенції про захист прав людини і

основоположних свобод;

– сформувати цілісне уявлення про Конвенційний механізми захисту прав людини;

– розуміти сутність і зміст Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року та практику Європейського суду з прав людини як джерело права, дослідити їх вплив на розвиток та трансформацію правової системи України;

– визначити особливість структури та складу Європейського суду, порядок його формування і процес розгляду заяв;

– засвоїти основні умови прийнятності заяв, та окремі практичні аспекти подання заяви і подальшої комунікації із судом;

– навчитися встановлювати факти порушення державою конвенційних прав у конкретних ситуаціях;

– проаналізувати найбільш значні напрямки захисту ЄСПЛ в окремих категорій прав людини.

Пререквізити: Правове регулювання внутрішнього ринку ЄС, Конкуренційне (антимонопольне) право, Податкове право.

Кореквізити: Європейське приватне міжнародне право, Європейське Інтернет – право, Право СОТ, Міжнародне контрактне право, Міжнародне податкове право.

Постреквізити: Корпоративне право та управління ЄС, Міжнародне право інтелектуальної власності, Правові аспекти електронної комерції, Судовий захист у Європейському Союзі.

2. Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

- РН 1. Демонструвати знання основних категорій та інститутів захисту прав людини, вміти розкрити їх зміст.
- РН 2. Знати сутність та вміти кваліфікувати правовідносини захисту прав людини.
- РН 3. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу
- РН 4. Демонструвати вміння визначати юрисдикцію Європейського суду з прав людини: предметну (*ratione materiae*), територіальну (*ratione loci*), у часі (*ratione temporis*) та за колом суб'єктів (*ratione personae*).
- РН 5. Вміти тлумачити та використовувати норми національного законодавства, з урахуванням принципів інтерпретації положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у практиці Європейського суду з прав людини.
- РН 6. Знати вимоги до змісту індивідуальної заяви та юрисдикційні, процесуальні і змістовні критерії її прийнятності.
- РН 7. Демонструвати знання процедури розгляду справ в Європейському суді з прав людини, джерел процесуальних норм та основних етапів провадження, порядку ухвалення судових рішень і їх виконання, та заходів, що вживаються на виконання цих рішень.
- РН 8. Демонструвати знання змісту та сфери дії прав, пов'язаних з особистою недоторканістю людини, правомірні підстави обмеження права на життя і особисту недоторканість людини та зобов'язання держав, що витікають із гарантій дотримання цих прав за Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.
- РН 9. Виявляти знання та розуміння елементів права на справедливий суд і забезпечення судових гарантій., та легітимних обмежень права доступу до суду.
- РН 10. Характеризувати зміст та межі права на повагу до приватного та сімейного життя та критерії првомірності втручання у права, що захищаються відповідно до ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
- РН 11. Демонструвати знання конвенційної системи захисту права власності, умови правомірного втручання у право мирного володіння майном та аналізувати та оцінювати практику Європейського суду з прав людини щодо захисту цього права.
- РН 12. Надавати на професійному рівні консультації та висновки щодо захисту особистих прав та свобод гарантованих Європейською конвенцією.

Викладання навчальної дисципліни забезпечує формування у здобувача вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей і досягнення результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти відповідної спеціальності й освітньо-професійною програмою «Право», а саме:

Загальних компетентностей:

- ЗК 1. Здатність до критичного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 2. Здатність виявляти й вирішувати проблеми, що виникають у професійній сфері, формулювати і ставити питання для подальшого їх вирішення.
- ЗК 6. Здатність ефективно працювати в міжкультурному середовищі, зокрема розробляти міжнародні проекти та управляти ними.
- ЗК 7. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
- ЗК 10. Уміння працювати (збирати, отримувати, систематизувати та синтезувати) з різноманітною інформацією, та великими обсягами інформації з різних джерел, аналізувати та критично-конструктивно її оцінювати з урахуванням крос-культурних особливостей суб'єктів міжнародних відносин.
- ЗК 11. Здатність використовувати новітні інформаційні та комунікативні технології у професійних цілях.
- ЗК 12. Здатність формулювати особисту думку та доказово її представляти.
- ЗК 15. Здатність розуміти специфіку предметної сфери і професійної діяльності, приймати обґрунтовані, виважені рішення та усвідомлювати їх етичні наслідки.
- ЗК 16. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня, з інших галузей знань та видів діяльності, а також здатність працювати в міжнародному фаховому середовищі.

Спеціальних компетентностей:

- СК 3. Здатність самостійно забезпечувати юридичне представництво інтересів фізичних, юридичних осіб чи держави при розгляді справ у національних та міжнародних установах та організувати надання юридичних послуг.
- СК 4. Здатність комплексно використовувати вузькоспеціалізовані знання у конкретних сферах регулювання міжнародного публічного права, міжнародного приватного права, європейського права для вирішення прикладних завдань.
- СК 7. Здатність представляти інтереси України або фізичних і юридичних осіб у міжнародних судових установах, арбітражах, національних судах іноземних держав.
- СК 8. Здатність працювати і представляти інтереси України в міжнародних міжурядових організаціях.
- СК 11. Здатність забезпечувати імплементацію міжнародно-правових стандартів в окремі галузі національного законодавства.
- СК 12. Здатність здійснювати дослідження та/або запроваджувати інновації у різних галузях та інститутах міжнародного публічного права, міжнародного приватного права, права ЄС.
- СК 14. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці міжнародно-правових явищ та міжнародних відносин з використанням юридичного інструментарію.
- СК 16. Здатність працювати з міжнародною документацією (договорами, актами міжнародних організацій та органів, тощо), визначати їх правову природу, складати проекти й супровідну документацію українською й іноземними мовами.
- СК. 20. Здатність надавати належну правову оцінку доказів, у юридичній справі та в конкретній процесуальній ситуації, вміння працювати із доказами, вирішувати

задачі із планування та організації юридичного процесу, розв'язання юридичної справи у межах різних юрисдикцій.

- СК. 21. Здатність ефективно комунікувати у міжнародному, мультикультурному середовищі з використанням знань у сфері міжнародного права, європейського права й міжнародних відносин.

Результатів навчання:

- ПРН 1. Аналізувати різноаспектні проблеми міжнародно-правового й національно-правового змісту і пропонувати шляхи їх вирішення.
- ПРН 4. Розуміти міжнародно-правову ситуацію, прогнозувати її розвиток, фахово і критично оцінювати події та явища зі сфери міжнародних відносин та світової політики, використовуючи юридичний інструментарій.
- ПРН 5. Здійснювати юридичне представництво клієнта в національних судах, міжнародних комерційних арбітражах, органах державної влади та місцевого самоврядування.
- ПРН 6. Захищати інтереси власної держави у національних судах, міжнародних комерційних арбітражах, міжнародних судах та організаціях, зокрема інтеграційних, на міжнародних конференціях.
- ПРН 11. Демонструвати навички спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня, інших галузей знань та видів діяльності, а також здатність працювати в міжнародному, міжкультурному середовищі; організувати і вести переговори.
- ПРН 14. Демонструвати вміння доносити власні знання, висновки та аргументи до фахівців і нефаківців.
- ПРН 17. Проводити дослідження з міжнародно-правової тематики, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки та презентувати результати дослідження.
- ПРН 18. Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційно-комунікаційні технології і бази даних.
- ПРН 19. Демонструвати знання еволюції, стану й перспектив розвитку правового регулювання різноманітних сфер міжнародного співробітництва, усвідомлювати наслідки конвергенції правових систем в умовах глобалізації та регіональної інтеграції.

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальнотеоретична характеристика Європейської конвенції та її контрольного механізму.

Загальна характеристика та контрольний механізм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Загальна характеристика сучасної європейської системи захисту прав людини: договірні та інституційні аспекти. Конвенція як міжнародний договір у сфері захисту прав людини: правова природа. Взаємозв'язок між міжнародним гуманітарним правом та Європейським правом прав людини. Імплементация Конвенції в національний правопорядок: загальна характеристика. Місце Конвенції у правовій системі України. Відступ України від окремих зобов'язань за Конвенцією. Загальна характеристика контрольного механізму Конвенції. Органи Європейської конвенції з прав людини: Європейський суд з прав людини, Комітет Міністрів, Парламентська Асамблея Ради Європи, Генеральний секретар Ради Європи, Комісар Ради Європи з прав людини. Взаємодія Ради Європи та Європейського Союзу у сфері захисту прав людини.

Європейський суд з прав людини: порядок, форми діяльності та особливості тлумачення положень Європейської конвенції. Європейський суд з прав людини: основний орган Конвенції. Склад та організаційна структура Європейського суду з прав людини. Юрисдикція Європейського суду з прав людини: предметна (*ratione materiae*), територіальна (*ratione loci*), у часі (*ratione temporis*) та за колом суб'єктів (*ratione personae*). Особливості розгляду Європейським судом з прав людини міждержавних скарг. Рішення про прийнятність у справі «Україна проти Російської Федерації (щодо Криму)» № 20298/14, 2021 р. Роль міждержавних справ у розгляді індивідуальних заяв. Інститут преюдиціального висновку (Протокол № 16). Функціональний склад Європейського суду з прав людини. Компетенція суддів, які засідають одноособово, комітетів із трьох суддів, палати із семи суддів та Великої палати. Особливості статусу судді ЄСПЛ. Принципи тлумачення Конвенції Європейським судом з прав людини. Вплив Віденської конвенції про право

міжнародних договорів 1969 року на тлумачення Європейським судом з прав людини положень Конвенції. Принцип субсидіарності та розсуду держави як базові засади контрольного механізму Конвенції. Застосування принципу еволюційної інтерпретації положень Конвенції у практиці Європейського суду з прав людини. Автономне тлумачення положень Конвенції Європейським судом з прав людини. Принцип ефективного тлумачення положень Конвенції Європейським судом з прав людини. Застосування Європейським судом з прав людини доктрини «європейського консенсусу».

Критерії прийнятності індивідуальних заяв. Загальні умови прийнятності індивідуальної заяви та юрисдикційні, процесуальні і змістовні критерії. Юрисдикційні критерії прийнятності індивідуальної заяви до Європейського суду з прав людини. Змістовні критерії (критерії по суті справи) прийнятності індивідуальної заяви до Європейського суду з прав людини. Вичерпання всіх національних засобів захисту (питання їх доступності та ефективності) та дотримання «чотиримісячного строку» як процесуальні умови прийнятності індивідуальної заяви до Європейського суду з прав людини. Анонімність, ідентичність заяв та зловживання правом на подання заяви як процесуальні умови неприйнятності індивідуальної заяви до Європейського суду з прав людини. Вимоги до змісту індивідуальної заяви та порядок заповнення формуляру. Використання бази даних HUDOC та платформи обміну знаннями (ECHR-KS) при формуванні індивідуальної заяви.

Провадження в Європейському суді з прав людини. Процедура розгляду справ в Європейському суді з прав людини. Джерела процесуальних норм: Конвенція та Регламент Європейського суду з прав людини. Основні етапи провадження. Право на звернення до суду та вимоги до змісту індивідуальної заяви (формуляр заяви, мова провадження). Наслідки невиконання вимог правила 47 Регламенту Суду. Виключні обставини та підстави відновлення індивідуальної заяви. Подання заяви до Суду та її реєстрація. Юридичне представництво заявника на стадії подання заяви. Застосування Європейським

судом тимчасових (захисних) заходів (поняття і умови їх застосування) та пріоритетний розгляд справи. Передача справи до судової формації. Розгляд справи суддею, який засідає одноособово, комітетом, палатою або Великою палатою. Повідомлення про заяву уряду-відповідача. Комунікація заяви та обмін змагальними документами. Юридичне представництво заявника на цій стадії. Дружне врегулювання справи. Одностороння заява (декларація) уряду-відповідача. Вилучення та відновлення справи в реєстрі справ Суду. Розгляд заяви по суті та ухвалення рішення у справі. Рішення Суду, його структура, набуття чинності, тлумачення та перегляд. Види рішень Європейського суду з прав людини. Можливості Суду: справедлива сатисфакція, індивідуальні та загальні заходи, пілотні та квазіпілотні рішення, тривалість розгляду справ.

Виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини. Виконання рішень Європейського суду з прав людини. Нагляд за виконанням рішень Європейського суду з прав людини з боку Комітету Міністрів Ради Європи відповідно до ст. 46 Конвенції. Національна процедура виконання рішень Європейського суду з прав людини. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 р. № 3477-IV. Заходи загального та індивідуального характеру, що вживаються на виконання рішення Європейського суду з прав людини. Повноваження Уповноваженого у процесі виконання рішень ЄСПЛ.

Модуль 2. Захист окремих категорій особистих прав та забезпечення судових гарантій.

Захист прав, пов'язані з особистою недоторканність людини. Право на життя. Загальна характеристика права на життя. Негативні та позитивні зобов'язання держав за ст. 2 Конвенції. Процесуальні зобов'язання держави. Заборона умисного позбавлення життя. Захист осіб від застосування сили, що спричиняє смертельні наслідки, представниками держави. Правомірні підстави обмеження права на життя (п. 2 ст. 2 Конвенції). Позитивний та негативний обов'язок держави щодо життя особи в інших ситуаціях: захист від насильства з боку приватних осіб, безпечне навколишнє середовище,

екстрадиція та видача тощо. Застосування ст. 2 Конвенції в умовах збройного конфлікту та надзвичайного стану. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на життя (справа «Макканн та інші проти Сполученого Королівства» [*case of McCann and Others v. United Kingdom, App. no. 18984/91*]; справа «Лопеш де Соуза Фернандеш проти Португалії» [*case of Lopes de Sousa Fernandes v. Portugal, App. no. 56080/13*]).

Заборона катувань та інших видів нелюдського поводження чи покарання. Європейська конвенція та інші міжнародні акти: Женевські конвенції 1949 року, Пакт про громадянські та політичні права 1966 року, Конвенція ООН про заборону катувань 1984 року, та Європейська конвенція про запобігання катуванням 1987 року. Основний зміст правовідносин, що захищаються ст. 3 Конвенції. Поняття катування: інтенсивність, намір, мета. Поняття нелюдського поводження та поводження, що принижує гідність: ознаки. Абсолютна заборона жорсткого поводження. Негативні та позитивні зобов'язання держави відповідно до ст. 3 Конвенції. Права ув'язнених. Обов'язок розслідувати факти жорсткого поводження. Критерії ефективності розслідування жорсткого поводження. Особливості застосування ст. 3 Конвенції в умовах збройного конфлікту. Практика Європейського суду з прав людини щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання (справа «Соерінг проти Сполученого Королівства» [*case of Soering v. United Kingdom, App. no. 14038/88*]; справа «Гефген проти Німеччини» [*case of Gafgen v. Germany, App. no. 22978/05*]; справа «Каверзін проти України» [*case of Kaverzin v. Ukraine, App. no. 23893/03*]).

Право на свободу та особисту недоторканість (ст. 5 Конвенції). Сфера застосування ст. 5 ЄКПЛ. Види обмеження свободи, які передбачені в п. 1 ст. 5. Поняття позбавлення свободи; критерії. Позитивні зобов'язання держави у контексті права на свободу та особисту недоторканість. Підстави позбавлення свободи за ст. 5 ЄКПЛ. Правомірність затримання: правова визначеність, недопустимість свавілля, вмотивованість рішення,

пропорційність. Кримінально-правові та цивільно-правові підстави позбавлення волі. Гарантії права людини на свободу та особисту недоторканність: повідомлення причин арешту; право негайно постати перед суддею; право на судовий розгляд протягом розумного строку або на звільнення під час провадження; право на розгляд судом без зволікання законності тримання під вартою; право на відшкодування за незаконне позбавлення свободи. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу та особисту недоторканність (справа «Харченко проти України», [case of Kharchenko v. Ukraine, App. no. 40107/02]; справа «Остін та інші проти Сполученого Королівства» [case of Austin and Others v. United Kingdom, App. no. 39692/09]). Особливості змісту індивідуальних заяв у справах про порушення прав осіб, що відбувають покарання та про факти жорсткого поводження.

Право на справедливий суд та забезпечення судових гарантій. Поняття права на суд, його елементи. Незалежність та безсторонність суду. Суд, встановлений законом. Сфера застосування ст. 6 Конвенції. Особливості тлумачення ЄСПЛ понять «спір», «права та обов'язків цивільного характеру» та «кримінальне обвинувачення». Право на доступ до суду. Легітимні обмеження доступу до суду. Загальна характеристика справедливого судового розгляду (ст. 6 Конвенції). Змагальність процесу, рівність сторін, публічність слухань. Поняття розумного строку судового розгляду. Критерії та принципи визначення розумності строку. Умотивованість рішення суду. Виконання судових рішень як складова права на справедливий суд. Презумпція невинуватості та права обвинуваченого, як гарантії права на суд. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на справедливий суд та на ефективний засіб юридичного захисту (справа «Олександр Волков проти України» [case of Oleksandr Volkov v. Ukraine, App. no. 21722/11], справа «Бурмич та інші проти України» [case of Burmych and Others v. Ukraine, App. nos. 46852/13, 47786/13, 54125/13]). Особливості змісту індивідуальних заяв у справах про порушення положень ст. 6 Конвенції.

Право на повагу до приватного і сімейного життя. Сфера застосування ст. 8 Конвенції. Поняття «приватне життя», сімейне життя», «житло» та «кореспонденція» у практиці Європейського суду з прав людини. Умови правомірності втручання у права, що захищаються відповідно до ст. 8 Конвенції. Законність як критерій правомірності втручання. Баланс між інтересами особи та суспільства, як критерій виконання обов'язків держави. Легітимна мета втручання. Необхідність у демократичному суспільстві, пропорційність втручання. Обов'язки держави, що впливають зі ст. 8 Конвенції. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до: приватного життя (справа «С. і Марпер проти Сполученого Королівства» [*case of S. and Marper v. the United Kingdom, App. nos. 30562/04 and 30566/04*]; справа «Денісов проти України» [*case of Denisov v. Ukraine, App. no. 76639/11*]), сімейного життя (справа «Савіні проти України» [*case of Saviny v. Ukraine, App. no. 39948/06*]; справа «М.Р. і Д.Р. проти України», [*case of M.R. and D.R. v. Ukraine, App. no. 63551/13*]), житла (справа «Німіц проти Німеччини» [*case of Niemietz v. Germany, App. no. 13710/88*]), справа «Кривіцька та Кривіцький проти України» [*case of Kryvitska and Kryvitskyu v. Ukraine, App. no. 30856/03*]) та кореспонденції (справа «Роман Захаров проти Росії» [*case of Roman Zakharov v. Russia, App. no. 47143/06*]; справа «Барбулеску проти Румунії», [*case of Barbulescu v. Romania, App. no. 61496/08*]). Особливості змісту індивідуальних заяв у справах про порушення права на повагу до приватного і сімейного життя, у тому числі в умовах збройної агресії росії.

Захист майна (власності). Захист власності як елемент конвенційної системи захисту прав людини. Автономність тлумачення поняття «майно» (ст. 1 Першого Протоколу). Майнова цінність як критерій для визначення сфери застосування ст. 1 Першого Протоколу. Зміст поняття «мирне володіння майном». Критерії допустимості втручання у право власності. Законність втручання. Контроль держави за використанням майна відповідно до суспільних інтересів. Пропорційність втручання. Компенсація у зв'язку з

позбавленням майна і втручанням у право мирного володіння майном. Застосування ст. 1 Першого протоколу Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод в умовах збройної агресії росії. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на власність (справа «Спорронг і Льоннрот проти Швеції» [*case of Sporrong and Lönnroth v. Sweden, App. no. 7151/75, 7152/75*]; справа «Лоїзиду проти Туреччини» [*case of Loizidou v. Turkey*], *App. no. 15318/89*]; справа «Фонд «Батьківська турбота» проти України», [*case of Batkivska turbota Foundation v. Ukraine, App. no. 5876/15*]). Особливості змісту індивідуальних заяв у справах про порушення права власності.

4.Обсяг і структура навчальної дисципліни

4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські	Самостійна робота
		Модуль 1. Загальнотеоретична характеристика Європейської конвенції та її контрольного механізму.				
		Тема 1. Загальна характеристика та контрольний механізм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.	2	2	8	
		Тема 2. Європейський суд з прав людини: порядок, форми діяльності та особливості тлумачення положень Європейської конвенції	2	2	8	
		Тема 3. Критерії прийнятності індивідуальних заяв.	2	2	8	
		Тема 4. Проведення в Європейському суді з прав людини.	2	2	8	
		Тема 5. Виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини.	2	2	8	
		<i>Разом</i>	<i>10</i>	<i>10</i>	<i>40</i>	
		Модуль 2. Захист окремих категорій особистих прав та забезпечення судових гарантій				
		Тема 6. Захист прав, пов'язаних з особистою недоторканність людини.	2	4	10	
		Тема 7. Право на справедливий суд та забезпечення судових гарантій	2	2	10	
		Тема 8. Право на повагу до приватного і сімейного життя.	2	2	10	
		Тема 9. Захист майна (власності).	2	2	12	
		<i>Разом</i>	<i>8</i>	<i>10</i>	<i>42</i>	
		Усього годин / кредитів ECTS	<i>120/4</i>	<i>18</i>	<i>20</i>	<i>82</i>

4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські	Самостійна робота
		Модуль 1. Загальнотеоретична характеристика Європейської конвенції та її контрольного механізму.				
		Тема 1. Загальна характеристика та контрольний механізм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.				10
		Тема 2. Європейський суд з прав людини: порядок, форми діяльності та особливості тлумачення положень Європейської конвенції		1	1	10
		Тема 3. Критерії прийнятності індивідуальних заяв.		1	1	10
		Тема 4. Проведення в Європейському суді з прав людини.				10
		Тема 5. Виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини.				10
		<i>Разом</i>		2	2	50
		Модуль 2. Захист окремих категорій особистих прав та забезпечення судових гарантій				
		Тема 6. Захист прав, пов'язані з особистою недоторканність людини.		1	1	12
		Тема 7. Право на справедливий суд та забезпечення судових гарантій		1	1	12
		Тема 8. Право на повагу до приватного і сімейного життя.		1		18
		Тема 9. Захист майна (власності).		1		18
		<i>Разом</i>		4	2	60
		Усього годин / кредитів ECTS	<i>120/4</i>	6	4	110

5. Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Захист прав у Європейському суді з прав людини» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, розв'язання практичних завдань або задач, участь у розробці кейсу, захист портфолію практики Європейського суду з прав людини, захист реферату за ініціативи студента тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента до вивчення поточного матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі тесту чи колоквиумів;

За результатами практичних занять із кожного з двох модулів розраховується сумарна кількість балів (максимальна оцінка за кожен модуль – 40 балів), що включається до підсумкової оцінки знань.

Протягом семестру студенти виконують завдання для **самостійної роботи** (опрацювання статистичних даних інститутів Ради Європи, рішень Європейського суду з прав людини; підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції та статей; проходження он-лайн курсів на Європейській освітній платформі у сфері прав людини для юристів (HELP); проведення дослідження (проекту) з вузької проблематики з подальшою його презентацією тощо). Робота є індивідуальною та самостійною, а отже співавторство студентів та інші форми надання допомоги один одному не допускаються. При виконанні самостійної роботи студент зобов'язаний

додержуватися правил щодо академічної доброчесності та безпосередньо недопущення плагіату. Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 20.

Формою підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є залік. Мінімальна кількість балів для отримання заліку – 60.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів дисципліни «Захист прав у Європейському суді з прав людини»:

Поточний контроль					Підсумкова оцінка знань (залік)
Модуль № 1		Модуль № 2		Індивідуальна робота	
п/з	Тест / Колоквіум	п/з	Тест / Колоквіум		
Мах 25	Мах 15	Мах 25	Мах 15	Мах 20	Мах 100

6. Критерії оцінювання результатів навчання

Критерії оцінювання з дисципліни «Захист прав у Європейському суді з прав людини»:

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	2	Мінімальні результати, достатні для отримання позитивної оцінки.
	1	Недостатній рівень засвоєння матеріалу, значна кількість суттєвих помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Колоквіум або тестове завдання	Max 15	Глибоке знання проблем, пов'язаних із темою, вільне володіння матеріалом, вміння самостійно й творчо мислити, знаходити, узагальнювати, аналізувати матеріал, робити самостійні теоретичні та практичні висновки.
	12	Розкрито основні положення теми, але є деякі неточності у викладанні матеріалу, теоретичні поняття недостатньо підкріплено фактичними даними.
	10	Основні положення теми розкрито, але деякі питання висвітлено неповно. Студент добре володіє матеріалом, але відсутня творчість та самостійність у дослідженні.
	8	Задовільні результати опрацювання матеріалу, можлива певна кількість несуттєвих помилок.
	6	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
Індивідуальна робота	Max 20	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота не містить методологічних помилок, є посилання на джерела та власні висновки. При захисті продемонстровані глибокі знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	15	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота містить незначні методологічні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	10	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри, але з незначними помилками. Робота містить методологічні та змістовні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, але виникли проблеми з аргументації окремих понять та суджень у роботі, доведеність висновків.
	8	Робота оформлена з помилками та порушеннями кафедральних вимог щодо форми роботи. Робота містить методологічні та змістовні помилки, використано недостатню кількість джерел для обґрунтування дослідження та висновків.

		При захисті виникли труднощі щодо розкриття змісту теми, наведення аргументів стосовно окремих положень роботи та обґрунтованості і доведеності висновків.
	Min 0	Робота оформлена неналежним чином, без посилання на джерела та містить методологічні помилки. При захисті автор роботи не може продемонструвати знання з обраної теми, навести аргументацію понять та здійснити аналіз інформації. Робота виконана з порушенням вимог академічної доброчесності.

**7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти
денної /заочної форми навчання**

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		0 – 34

8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72 /1. – Ст. 2598 // URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року, зі змінами і доповненнями, внесеними протоколами № 11 і № 14 до Конвенції // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
3. Перший протокол від 20 березня 1952 року. // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text
4. Протокол № 2 від 6 травня 1963 року. // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_854#Text
5. Протокол № 4 від 16 вересня 1963 року. // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_059#Text
6. Протокол № 6 від 28 квітня 1983 року. // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_802#Text
7. Протокол № 7 від 22 листопада 1984 року. // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_804#Text
8. Протокол № 9 від 6 листопада 1990 року. // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_170#Text
9. Протокол № 10 від 25 березня 1992 року. // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_171#Text
10. Протокол № 12 від 4 листопада 2000 року. // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_537#Text
11. Протокол № 13 від 3 травня 2001 року. // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_180#Text
12. Протокол № 14 від 13 травня 2004 року. // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_939#Text

13. Протокол № 14-bis від 27 травня 2004 року. // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_939#Text
14. Протокол № 15 від 24 червня 2013 року. // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-13#n2
15. Протокол № 16 від 2 жовтня 2013 року. // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002-13#n2
16. Європейська угода про осіб, які беруть участь у процесі Європейського суду з прав людини від 5 березня 1996 року // URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_324.
17. Регламент Європейського суду з прав людини. 2021. // URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf
18. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року. // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>
19. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 94. – Ст. 2709 // URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1207-vii>
20. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII (в редакції від 4 березня 2015 року) // Офіційний вісник України. – 2014. – № 36. – Ст. 957 // URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1207-vii>
21. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. № 776/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 20. – Ст. 99 // URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80>
22. Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо реалізації Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»» від 31 травня 2006 року. // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2006-п#Text>

23. Практичний посібник щодо прийнятності заяв. Рада Європи / Європейський суд з прав людини. Страсбург, 2014. // URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_UKR.pdf

24. Нотатка для заповнення формуляру заяви. Рада Європи. 2018. // URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Application_Notes_UKR.pdf

25. Формуляр заяви до ЄСПЛ / ECHR Application form. // URL: <https://echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/forms&c=> Регламент Європейського суду по правам человека. Совет Европы Страсбург. 2016. // URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_rus.pdf

26. Практичний посібник щодо прийнятності заяв. Рада Європи / Європейський суд з прав людини. Страсбург, 2014. // URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_UKR.pdf

Література

Основна література

1. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод : компендіум / [О. В. Сердюк, Ю. В. Щокін, І. В. Яковюк та ін.]; за заг. ред. О. В. Сердюка, І. В. Яковюка. – 2-ге вид., допов. – Харків : Право, 2019. – 404 с.

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (в питаннях і відповідях) навч.-довід.посіб./[О.В.Сердюк, О. Я.Трагнюк, І. В. Яковюк та ін.]; за заг. ред. І.В. Яковюка. – Вид. 2-е, випр. – Харків : Право, 2020. – 126 с.

3. Дудаш Т. І. Практика Європейського суду з прав людини: навч. посіб. / Т. І. Дудаш. – 3-е вид., стереотипне. - К.: Алерта, 2016. - 488 с.

4. Дудаш Т.І. Практика Європейського суду з прав людини: навч. посібн. – К. : Алерта, 2016. – 413 с.

5. Заборона катування: практика Європейського суду з прав людини, міжнародні нормативні акти та законодавство України. Науково-практичний посібник: за ред. д-ра юрид. наук А. В. Столітнього та канд. юрид. наук С. В. Шмалені. - Київ : Норма права, 2019. - 819 с.

6. Караман І.В. Звернення до Європейського суду з прав людини: практи. довід. / Ігор Караман ; Нац. асоц. адвокатів України, Вища школа адвокатури. – Київ : Фенікс, 2016. – 335 с.

7. МакБрайд Дж. Принципи, що визначають тлумачення та застосування Європейської конвенції з прав людини / Центр суддівських студій: міжнародний фонд. URL: <http://www.judges.org.ua/seminar21-1.htm>

8. Посібник Ради Європи з прав людини «Захист права на справедливий суд в рамках Європейської конвенції з прав людини». // URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/18F2759A748951A2C2257F9C00497C8C](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/18F2759A748951A2C2257F9C00497C8C).

9. Право на ефективний засіб юридичного захисту у кримінальному провадженні: практика Європейського суду з прав людини та законодавство України / [уклад.: Ю. Г. Севрук та ін.] ; за ред. Ю. Г. Севрука, А. В. Столітнього; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. - Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. - 389 с.

10. Разметаєва, Юлія Сергіївна. Доктрина та практика захисту прав людини : навчальний посібник / Ю. С. Разметаєва. – Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. – 364 с

11. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів.– 2-ге вид. випр., допов. К., 2015. URL ://www.nsj.gov.ua/ua/science/prints/890/-208 с.

12. Harris, O'Boyle, and Warbrick: Law of the European Convention on Human Rights (5th edn), Oxford University Press, 2023, 1088 p.

13. Jacobs, White, and Ovey: The European Convention on Human Rights (8th edn), Oxford University Press, 2021, 792 p.

Додаткова література

1. Бакумов, О. С. Правові позиції Європейського Суду з прав людини щодо права на вільні вибори: спірні питання практики. Вісник Національної академії правових наук України. 2016. № 3 (86). С. 183-193.

2. Буткевич, В. Європейська конвенція з прав людини і основних свобод: генеза намірів і права. Право України. 2010. № 10: Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 60 років. С. 60-88. Женев'єв Майер. Щодо ролі судової системи у виконанні рішень Європейського суду з прав людини на національному рівні. Вісник Верховного Суду України. 2017. № 6 (202). С. 45- 48.

3. Гудима Д. А. Принцип законності обмеження фізичної свободи у практиці Європейського суду з прав людини. Вісник Національної академії правових наук України. 2016. № 3. С. 128-140.

4. Новіков Д. В. Обмеження права власності в практиці Європейського суду з прав людини та у законодавстві України. Наше право. 2016. № 2. С. 162-167.

5. Новіков Д. В. Гарантії захисту права власності у практиці Європейського суду з прав людини. Європейські перспективи. 2016. Вип. 2. С. 92-98.

6. Паліюк В. Практика застосування судами України конвенції про захист прав людини та основних свобод/ Юстиніан – URL: www.justinian.com.ua/article.php?id=248

7. Рабінович, С. Тест на недискримінацію в практиці Європейського суду з прав людини: оцінювальні аспекти. Право України. 2017. № 4. С. 97-108.

8. Саченко А. П. Практика Європейського суду з прав людини. Кримінальний аспект. Видавництво:Дакор, 2021. – 208 с.

9. Саченко А. П. Європейська конвенція з прав людини: знайомство та практика застосування. Видавництво:Дакор, 2022. – 52 с.

10. Трихліб К. О. Динамічна інтерпретація основних прав і свобод людини в Європейській конвенції з прав людини. Альманах міжнародного права. 2016. Вип. 11. С. 111-120.

11. Фалалєєва, Л. Особливості застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у правовому порядку Європейського Союзу. Право України. 2017. № 4. С. 108-117.

12. Яковенко А. В. Європейська практика розгляду справ Європейського суду з прав людини щодо невиконання судових рішень в Україні. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2016. Вип. 3. С. 137-139.

Інтернет-ресурси:

1. Рада Європи // URL: [Council of Europe \(coe.int\)](http://coe.int)
2. Європейський суд з прав людини // URL: [European Court of Human Rights - ECHR, CEDH, news, information, press releases \(coe.int\)](http://coe.int/t/european-court-of-human-rights)
3. База даних HUDOC // URL: <http://hudoc.echr.coe.int/>
4. Платформа обміну знаннями (ECHR-KS) // URL: <https://ks.echr.coe.int/web/echr-ks/home>
5. Європейська освітня платформа у сфері прав людини для юристів (HELP) // URL: [Council of Europe HELP \(coe.int\)](http://coe.int/t/help)
6. Уповноважений у справах Європейського суду з прав людини // URL: <https://minjust.gov.ua/m/uryadoviy-upovnovajeniy-u-spravah-evropeyskogo-sudu-z-prav-lyudini>
7. Рішення щодо України, винесені європейським судом з прав людини // URL: <https://minjust.gov.ua/m/rishennya-schodo-ukraini-vineseni-evropeyskim-sudom-z-prav-lyudini>
8. Інформація на підставі річних звітів ЄСПЛ. // URL: https://minjust.gov.ua/cat_9329

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри права Європейського Союзу. URL: <https://library.nlu.edu.ua/senmk/item/964-yeuropeiska-konventsia-po-zakhystu-prav-liudyny.html>

Відкритий доступ до он-лайн ресурсів Oxford University Press, до Інформаційно-правових систем ЛІГА:ЗАКОН (Система ГРАНД та Система аналізу судових рішень VERDICTUM).

Доступ можливий у залі правової інформації Навчально-бібліотечного комплексу (вул. Пушкінська 84-А, 3 поверх).